

Beste aanwezigen,

het zou eigenlijk beneden de stand van een bijna zeventig jaar door sociaal-democraten geregeerde stad dienen te zijn, om over 'armoedebeleid in Amsterdam' te moeten spreken. Maar kennelijk is dat nodig. En de manier waarop door Den Haag veel sociale problemen over de muur van de gemeente gekieperd worden, vergezeld van zeer forse budgetreducties, waardoor men op het Binnenhof met belastingverlaging en bezuinigingen kan pronken, draagt daartoe niet weinig bij. Ik denk bijvoorbeeld aan de zorg. Dan kun je vervolgens wel speciaal armoede-beleid gaan voeren om de grootste gaten die daardoor ontstaan te gaan vullen, maar dat is dan toch een beetje met de ene hand geven wat men zelf net met de andere hand genomen heeft.

Armoede is een relatief begrip, in delen van Afrika en Azië, daar zijn de mensen pas echt arm: zo wordt de armeren vaak door de rijkere voorgehouden, en dat is ook zo. Alleen is ook het 'relatieve' verre van onbelangrijk in een samenleving die kennelijk toch sterk op de verabsolutering van het belang van dat 'relatieve' is ingericht. Anders laat zich niet verklaren waarom juist de minst armen in onze contreien tegelijk menen dat hen ernstig tekort wordt gedaan als zij niet nog rijker mogen worden. Menig bankier in Nederland vindt zijn salaris met het oog op de bonusgebruiken in de Londense City maar een armoedige fooi. Dat kun je ze toch niet aandoen, voor zo'n habbekrats de boel met financiële wanproducten te moeten bezwendelen! U kunt het hun woordvoerders ook op de Nederlandse tv nog regelmatig op zeer klagerige toon - 'wij worden echt veel te veel ondergewaardeerd' - horen zeggen, en in dat geval wordt er ook door de politieke partij die als geen ander voor arme bankiers opkomt en die gezien de eigen naamgeving - *Volkspartij voor Vrijheid en Democratie* - klaarblijkelijk in de veronderstelling verkeert dat het volk vooral uit bankiers bestaat, nooit gezegd: Uw armoede is maar relatief, nee, op Cuba, daar zijn mensen die in een communistisch systeem bij banken moeten werken en dus een modaal salaris ontvangen pas zielig!

Feit is, dat als gevolg van de internationale oppermacht van die door de VVD geprotegeerde bankiers de inkomensverschillen de laatste decennia enorm zijn toegenomen. Als wij niet meer mogen bonaneren, en vervolgens vrijwel belastingvrij van onze bonus profiteren, vertrekken we toch echt naar het buitenland! De ook door Nederland gefaciliteerde inrichting van belastingparadijzen, waarmee de dreigende armoede in de financiële sector moet worden tegengegaan, heeft binnen de eenzijdig vrije Europese markt voor een fiscale *race to the bottom* gezorgd, die menige lidstaat door teruglopende inkomsten tot forse bezuinigingen op de overheidsuitgaven heeft gedwongen. En zulke bezuinigingen gaan meestal ten koste van de voorzieningen waarop juist die arme mensen sterk aangewezen zijn die niet door het vreselijke lot getroffen zijn om als arme bankier door het leven te moeten gaan.

Door de afbraak van uit de algemene middelen bekostigde collectieve voorzieningen worden juist zij het meest in hun mogelijkheden beperkt, omdat zij financieel vaak niet bij machte zijn om zulke zaken vervolgens uit eigen zak te bekostigen. Het beste armoedebeleid bestaat dan ook - en ik geef die boodschap ook nadrukkelijk mee aan de per abuis in dit kabinet verzeilde sociaal-democraten - uit het stoppen met de afbraak van de overheid. Arme bankiers zijn bijvoorbeeld voor hun geografische verplaatsing niet aangewezen op tram, bus, streekvervoer of trein, andere armen zijn dat veelal wel.

Dat laatste wordt destemeeer relevant, nu de thuiszorg weer vooral familie­zorg schijnt te moeten worden. Ik weet niet wie van U het stuk van Malou van Hintum in de NRC van vorige week zaterdag heeft gelezen, maar ik vond het onthutsend, en dat woord gebruik ik - juist vanwege de notoire terminologische inflatie in de hedendaagse media - niet snel. Het was ontluisterend, hoezeer de overheid door enorme kortingen op de thuiszorg ook ver weg wonende familieleden dwingt voortdurend bij te springen om het thuiswonen mogelijk te blijven maken. Want het verzorgingstehuis heet immers, op grond van de door Den Haag als zaligmakend verkondigde en dus door Den Haag voor haalbaar verklaarde totale zelfredzaamheid-van-de-wieg-tot-het-graf-op-honderdjarige leeftijd, niet meer van deze tijd. Nu is 'niet meer van deze tijd' zijn de tot mantra gestolde vaste zinsnede waarmee beleidsmakers alles waarin ze geen zin meer hebben - bijvoorbeeld om arme bankiers die geen belasting voor andere arme mensen willen betalen te ontrieven - rijp voor de schroothoop verklaren. In het onderwijs kan men er ook wat van: dat is ook steeds 'niet meer van deze tijd' en moet altijd toekomstgericht zijn, waarbij men dan wat men zelf als de wenselijke toekomst beschouwt ook als de onvermijdelijke toekomst proclameert.

Als gezegd: ik hoop dat U het stuk van Malou van Hintum gelezen heeft - anders zeker alsnog doen - en daarmee een goede indruk heeft gekregen van de hoeveelheid idiote kleine, maar alles bijeen zeer tijdrovende taakjes die bij het 'sociale netwerk' in de buurt van de patiënt, of anders bij de familieleden worden neergelegd, ongeacht de woonplaats van de laatsten. Dat sociale netwerk in de buurt bestaat bij hoogbejaarde patiënten meestal uit even hulpbehoevende hoogbejaarden. En de jongere familie woont vaak ver weg en/of heeft geen tijd: druk druk druk vanwege een baan. Dat hangt samen met de door overheid en bedrijfsleven zelf gestimuleerde mobiliteit - voor een baan moet U bereid zijn te verhuizen, bij tante Truus heeft U als werkeloze niets te zoeken, zoals al Onno Ruding al dertig jaar geleden wist. En het hangt samen met de emancipatie, waardoor dat vroeger automatisch voor zorgtaken voorhanden leger van vrouwen niet meer ter beschikking staat. Iets dat de huidige zelfredzaamheid-profeten met hun nostalgische kijk op het Nederland-van-voor-de-verzorgingstaat schijnt te ontgaan.

Wat heeft dat met armoedebeleid te maken, zo zult U misschien vragen. Wel: veel. Want het is duidelijk dat iemand die een drukke baan heeft, ingeval van hulpbehoevende familieleden snel in de knoop kan raken door het tijdsbeslag die deze op je kunnen leggen, zolang de overheid op het standpunt 'meer dan minimale thuiszorg is geen regeringszaak' blijft staan. Bij een zekere reisafstand valt dat niet meer met een voltijdsbaan te combineren - en die voltijdsbaan voor iedereen vormt tegelijk de politieke emancipatoire norm.

Dan zijn er, als wat voortaan op grond van nieuwe gemeentelijke indicaties uit de overheidsmiddelen betaald wordt ontoereikend blijkt, voor de familie van een hulpbehoevende drie mogelijkheden: ofwel op eigen kosten thuiszorg inhuren, ofwel ontslag nemen (en zo de eigen inkomsten fors verminderen), ofwel je familielid laten verkommeren. Arme bankiers zullen meestal naar het eerste neigen, arme mensen zich dat eerste niet kunnen permitteren, en dus op het tweede of derde aangewezen zijn. Het is niet voor niets dat de forse beperking van de beschikbare budgetten er juist in die gemeentes inhakt die onder hun inwoners veel meer arme mensen dan arme bankiers tellen. In Wassenaar valt de door zogenaamde efficiëntiekortingen veroorzaakte decentralisatieschade op dit vlak wel mee. Want ach: inefficiëntie, vijf minuten langer over een steunkous doen, dat kan men daar desnoods wel uit eigen zak bijpassen. En ook de betaalbaarheid van de dagopvang, die het voor de niet hulpbehoevende partner mogelijk maakt om het eigen brood te blijven verdienen, is in die omstandigheden geen probleem.

De zorg vormt niet het enige beleidsterrein waarop voor arme mensen armoede steeds meer troef is, en armoede dus duidelijker wordt gevoeld. Denk ook aan de sociale woningbouw. Een belangrijke bijdrage aan armoedebestrijding zou moeten bestaan uit het stopzetten van de uitverkoop van hun bezit door woningbouwverenigingen, omdat daardoor een groeiend tekort aan fatsoenlijke én tegelijk betaalbare woningen ontstaat. Een tekort, dat met de grote stroom te herhuisvesten vluchtelingen uit Syrië en elders alleen maar groeit. Want er mogen misschien op zich ook buiten de sociale huursector betaalbare woningen te vinden zijn, als de kwaliteit daarvan ondermaats is, is dat weinig reden tot tevredenheid: een betaalbaar krot is ook een vorm van armoede. Dat lijkt mij ook voor Amsterdam, waar niet alleen het oude centrum van voor 1870, maar inmiddels bijna de hele stad binnen de ring aan gentrificatie onderhevig is, een belangrijk punt.

Een van de meest effectieve vormen van armoedebestrijding is sociale menging, iets waarin Amsterdam vanouds bijzonder - misschien mogen we zelfs wel zeggen: uniek - goed in was. Het is een van de belangrijkste remedies tegen dreigende verloedering en sociale segregatie, omdat zo ook lagerbetaalden automatisch van de nu eenmaal wat grotere assertiviteit en omvangrijkere relatienetwerken van hogerbetaalden meeprofiteren. Londen mag hier, naast de Franse *banlieues*, binnen Europa als het

absolute schrikbeeld gelden: de Engelse hoofstad valt uiteen in enerzijds de *gated communities* van arme bankiers waar je voortdurend door camera's wordt beloerd, en de nog-net-niet-ommuurde ghetto's van arme mensen, waar je - uit gebrek aan zulke je voortdurend beloerende camera's - een verhoogd risico loopt om beroofd of in elkaar geslagen te worden. Ik praat uit ervaring. Rond Kensington Gardens waan je je permanent in een koninklijk golfresort, in de straten achter Liverpool Street Station in de sloppen van Mumbay.

Tenslotte bestaat, behalve uit de bestrijding van werkeloosheid en het onderhouden van een behoorlijk sociaal vangnet in de vorm van bijstand en AOW, een van de belangrijkste middelen om armoede te voorkomen uit fatsoenlijke beloning. Dat cruciale punt is de laatste jaren iets teveel op de achtergrond geraakt: dat door de ongelimiteerde wereldwijde concurrentie de salarissen van gewone werknemers onder druk staan en ZZP-ers gedwongen ver onder de prijs moeten werken, omdat de vrije markt op Europees niveau onvoldoende door sociale regelgeving in evenwicht wordt gehouden. De door arme bankiers zoveel geprezen hervormingen in Duitsland in de nadagen van Gerhard Schröder hebben er toegeleid dat er daar weer veel werkende armen bestaan, zoals in de Verenigde Staten, waar je soms drie baantjes nodig hebt om enigszins rond te kunnen komen.

Als bijna iconmatig voor de verwording in Nederland zélf mogen dezer dagen misschien die kraandrijvers in het noorden van Groningen gelden, die ontslagen zijn omdat - met dank aan de open markt zonder stricte sociale randvoorwaarden - dankzij vindingrijke arme bankiers Roemeense arbeiders aangeworven konden worden, voor wie met een uurloon van minder dan een euro bleek te kunnen worden volstaan. Die oude kraandrijvers zitten nu dus werkeloos thuis, en kunnen straks huur of hypotheek niet meer betalen, met armoede als toekomstperspectief. Wees dus niet verbaasd, als overmorgen het aantal ja-stemmers voor een associatieaccord met lagelonenland Oekraïne in Noord-Groningen niet overhoudt. Ik geef het maar alvast als waarschuwing mee.

Thomas von der Dunk, 2 april 2016